

La deserció de l'art per guanyar l'art amb l'escriptura

quaderndelesidees.press/la-desercio-de-lart-per-guanyar-lart-amb-lescriptura/

November 4, 2018

Tot en tot i amb tot i per tot és, en la vida i l'obra de Fina Miralles, Art: en el fer món, en el dir tot i en el fer i no fer art. En el viure i en l'escriure. Res no és en la seva vida més que una existència d'art, ja que l'Art no és més que una experiència, una manifestació del Tot.

Foto: *Sirenes, París, novembre 1989.*

Fora dels gèneres literaris i artístics, fora dels mètodes de coneixement i, sobretot, fora del sistema productiu i de consum. L'art de Fina Miralles s'ha viscut i fet en el silenci, apartada ella del soroll del món, i en l'alè del Tot.

El llibre excepcional de Fina Miralles que tenim a les mans, *Paraules fèrtils 1972-2017*, és una obra d'art del Tot. No pas una obra que hàgim de considerar poesia, filosofia, escrits d'art o de religió, és el Tot en l'Art i l'Art en el Tot. Una obra d'art d'escrits, reunificada partir dels fragments, i classificada a partir dels elements. La seva transcriptora, ordenadora i exegeta, Maia Creus, n'ha fet un acurat i precís exercici de curadoria a partir de quaderns, blocs, llibretes i fulls diversos, voluntàriament conservats per l'autora, així com a partir dels dibuixos paral·lels —escriptura d'aire. Se'ns posa a l'abast, d'una manera clara, l'obra de l'artista, personal, secreta, apartada i inabastable, i, desconeguda i inimaginable, i restem estupefactes de la seva lectura i de la coherència extrema del seu resultat.

Fina Miralles ha anat practicant, al llarg de mig segle, que és tota una vida, un treball silenciós i al marge del sistema artístic. Des de la mort de les radicalitats de l'art conceptual ençà, amb poques excepcions, l'artista pràcticament havia estat absent de l'escena artística i mediàtica; tot això mentre els seus companys de generació i d'hora primera, protestataris en aquells dies, s'anaven reintegrant al sistema artístic, que ha anat tenint pujades i baixades, plenitud i caiguda, tan pròpies del sistema capitalista, fins a l'atzucac del moment actual. Hem anat seguint el lliurament dipositari del treball de la Fina al Museu de Sabadell. Ara, amb el llibre o la nova obra —peça total i definitiva—, se'ns apareix de cop sobtat i amb grandesa el Llibre (o llibre de llibres) des de dins de la institució del Museu, que tanca i obre mig segle de recerca i expressió després de la seva desaparició i absència. El fil, amb punt i obra d'inici fins a l'obra

final, se'ns presenta com un tot, dins el qual hi cap el llibre, que n'és el centre de tot. L'itinerari del llibre —del procés, els llocs i els temps fins a la seva aparició— se'ns manifesta com un tot sorprenent, gegantí, superior a una vida dedicada en lliurament total a la recerca, l'expressió i la comunió amb el Tot. Un Tot que ara és, de bell nou, Art.

Aquest ser en el món de la Fina Miralles com una existència profunda en les formes de l'art, que val també en les no-formes de l'art sempre que hi hagi essència del Tot, es donà, segles enllà, en els presocràtics. Llavors natura, ciència i filosofia foren una mateixa cosa, car tot s'interrelaciona en el xoc. Entre i entre, entre el més petit i el més gran. I en el visible i en el no-visible. En i amb, contra i a través. A l'espai horitzontal i el vertical; el volumètric i el no-visible; el mental i el buit. Al temps dels temps. Som matèria viva en el res i el no-res, com en el Tot. Som àtoms que sobreviuen la mort de la matèria i simulacres que surten de la matèria enllà del real. El coneixement és doncs una experiència moral de vida, aporia.

Foto: *Els ocells perden les plomes quan arriben al sol, Barcelona, estiu 1986.*

En els anys que vingueren després del desmembrament de l'U i el Múltiple, l'ordenació empírica, la sistematització i altres formes de coneixement s'imposaren al món de les formes i la vida: la superstició i superioritat de la religió (dogma, jerarquia i ritual) o la racionalitat de l'humanisme que fou assajada també en el darwinisme lingüístic conceptual. Clandestinament i a voltes perseguit, sobrevisqué un panteisme, que reconeixem entre altres en les dones remeieres i els alquimistes. Fou de nou en el romanticisme quan l'artista construí una identitat que havia de trobar la seva ànima en equivalència amb la natura i que havia d'establir una comunió entre el seu jo líric amb la natura com a universal. De la subversió a la revolta. El moviment surrealista aspirà a capgirar el real amb una revolta d'arrel poètica. A través de l'anònim i les energies paral·leles, en l'ocult i el menystingut, buscà d'establir un nou vincle entre l'art i l'inconscient.

Tanmateix, la grandiloqüència de l'artista megalòman i la reducció del sistema de l'art a posar-se al servei d'una causa política i social, o de no ser més que un actiu en les regles i lleis del mercat, van provocar una airada revolta entre els joves als anys seixanta i

setanta del segle passat, quan entràvem en massa a la societat del coneixement i l'heterodòxia.

Fina Miralles, que havia iniciat les pràctiques artístiques entre la colla d'artistes de l'art conceptual, aviat ho abandonà tot, després d'haver realitzat unes obres de gran potència crítica i de notable recepció. Provà, com tots, l'assaig d'entrar a la nova porta que s'obrí de reintegració al sistema artístic, però a la primera ho deixà tot. Havia deixat rastres a les sales alternatives fins a l'eclosió de les galeries, però de cop sobtat ho abandonà tot. No fou pas per purisme que saltà enfora, d'acord amb les proclames que pretenien refundar un sistema fora de l'obra d'autor, de l'obra única i de la galeria i institució museística com a espai de l'art, sinó que també i sobretot per seguir en fidelitat a ella mateixa en una recerca de sinceritat personal a l'encalç d'un equilibri amb la natura entesa com un tot i l'art com a allò mateix. Tot allò que pretenia convertir les formes en un zero i l'autor en un zero havia de servir a l'artista per posar a zero la retòrica, l'acadèmia i el pamflet. Abandonà com tots l'assemblea i els documents i abandonà l'acció crítica, però es quedà amb el sensible. Zero total, zero rasant.

Tothom té al cap l'acció beuysiana (la natura resacralitzada pel ritual de l'art) de Fina Miralles en relació amb la terra, com tenim al cap el seu recent bateig duchampia (la natura redesacralitzada pel ritual de la religió), degudament documentades. L'artista s'havia colgat o plantat al terra? En un altre cas proper i del moment, quan Jordi Benito corre i es tira contra una paret de totxos, pretenia tirar la paret o deixar la seva empremta damunt el fang tou? L'acció i reacció contra el sistema polític no ens deixà veure en les interpretacions que l'artista, a més a més de crític, feia néixer un llenguatge poètic intersubjectiu amb el «ser en l'art», no només en «l'estar en l'art». I així el cos d'aquells joves es posava en relació amb els elements primordials, el nom que els antics donaven a les substàncies simples de què està compost l'univers. És fàcil reconèixer accions semblants en altres artistes: des de Vito Acconci a les que va compartir amb altres membres del Grup de Treball, una mica més grans d'edat que la Fina. Uns de més lingüistes, d'altres de més sociològics, uns altres de més pedagògics i uns altres de més sensibles. Però cadascú és ell, abans, en l'eclosió del grup conceptual, i després, en la dissolució i l'oscil·lació que vingué encara. Dues dates: L'any 1973 es va presentar al Col·legi d'Arquitectes de València una exposició amb obres d'artistes conceptuals catalans (Abad, Benito, Muntadas i Torres) i de Madrid (Corazón, Criado i Gomez) sota la temàtica dels quatre elements, que ja havia estat el tema un parell d'anys abans al Museum of Fine Arts de Boston. L'any 1975 Lluís Utrilla edità un llibre dedicat a Fina Miralles a les Edicions Alternatives. La Galeria G, inaugurada el mateix any, pocs dies abans de la mort del Dictador, donava entrada a Garcia Sevilla, Pazos, Miralles i Benito. Ara de nou, en veure ordenat el llibre en quatre volums, tornem als quatre elements: la vida com a aigua, el jo-arbre com a terra, l'escriptura com a aire i l'amor com a foc. Principi i fi. Així s'arreglera també el llibre.

Voldria un dia reveure les magnífiques teles crues de Fina Miralles amb elements de la natura. Voldria reveure els papers xupant la natura. Voldria reveure les teles aspirant els colors de la llum. Va ser aleshores, en aquell procés previ a l'escriptura, quan Fina

Miralles abandonà l'ella-artista com havia d'abandonar el lloc i l'art d'ella i l'art del lloc. Cap a una recerca radical que havia de trobar l'essència de l'art en la cosmogonia de la natura i en una escriptura de sempre, iniciàtica i revisitada, reescrita. L'escriptura com una acció, i els dibuixos com una escriptura. Aquí ho tenim: paraules escrites per Fina Miralles que quan s'esborren, esdevenen obra d'art. El Llibre.

VICENÇ ALTAIÓ

Vicenç Alaió

